

**Επιμόρφωση εκπαιδευτικών
Γ' Γυμνασίου στα Νέα Αναλυτικά
Προγράμματα**

Πρόγραμμα Σπουδών Λογοτεχνίας

17-19 Σεπτεμβρίου 2012

Διάρθρωση νέου Π.Σ.Λ.

Θεματικές ενότητες Γ' Γυμνασίου

- ☞ **Οικουμενικές αξίες και Λογοτεχνία** (ανθρώπινα δικαιώματα και αξίες του «ενεργού πολίτη»)
 - ➔ αντιστοίχιση με ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ /ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
- ☞ **Ο τόπος μου και οι άνθρωποι**
 - ➔ αντιστοίχιση με θεματικούς άξονες: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ /– ΚΟΙΝΩΝΙΑ /– ΦΥΣΗ
- ☞ **Λογοτεχνία και Εφηβεία** (η σχέση με τον άλλο και με τον εαυτό)
 - ➔ αντιστοίχιση με ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ /ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Διάρθρωση Π.Σ.Λ.

Οι θεματικές ενότητες των άλλων τάξεων...

□ Α' Γυμνασίου

- Παιδικά – Σχολικά χρόνια
- Λαϊκή παράδοση και λογοτεχνία
- Χιούμορ και Λογοτεχνία

□ Β' Γυμνασίου

- Λογοτεχνία και Οικολογία
- Το ταξίδι στη Λογοτεχνία
- Ανθρώπινες σχέσεις – Ανθρώπινοι χαρακτήρες

□ Α' Λυκείου

- Η αγάπη – Ο έρωτας
- Εγώ, ο Άλλος
- Σάτιρα και σατιρικά κείμενα

Θ.Ε. «Οικουμενικές αξίες και Λογοτεχνία» (ανθρώπινα δικαιώματα και αξίες του ενεργού πολίτη)

α) Στόχοι γνωστικού και αξιακού περιεχομένου

- να αναδειχθεί η «φυσική» έδραση αλλά και η ιστορικότητα [=σχετικότητα ανά εποχή] θεμελιωδών αξιών και δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως η ελευθερία, η ειρήνη, η δικαιοσύνη, η ισότητα, η δημοκρατία, το δικαίωμα της ζωής, της μόρφωσης, η ισονομία και η ισοπολιτεία, η κοινωνική αλληλεγγύη αλλά και το δικαίωμα στη διαμαρτυρία, η ανεκτικότητα και ο σεβασμός στο «διαφορετικό» (ως προς το φύλο, το χρώμα, τη θρησκεία, τη γλώσσα, την κοινωνική θέση κ.λπ.)

Ειδικοί διδακτικοί στόχοι Θ.Ε.

ΩΣΤΕ:

- να γίνει αντιληπτό στους μαθητές ότι τα ιδεώδη αυτά δεν είναι δεδομένα και αυτονόητα, αλλά απαιτούν την αγωνιστική εγρήγορση και το δημοκρατικό ήθος του «ενεργού πολίτη» για να κατακτηθούν και να διαφυλαχθούν.

Λογοτεχνικός γραμματισμός

- εμφάσεις στη Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ (1)

(α) «Γραμματική» της λογοτεχνικής γλώσσας

ποιητικός λόγος:

- η ποιητική «λέξη»/σημασία & το ποιητικό «λεξιλόγιο»
- το ποιητικό σύμβολο ως εμπλουτισμένο γλωσσικό «σημείο»
- η λογοτεχνική μεταφορά (και συναφή σχήματα λόγου, π.χ. παρομοίωση, αλληγορία κτλ.)
- το ποιητικό «νόημα»: συγκινησιακή αλληλουχία

αφηγηματικός λόγος:

- ο αφηγητής και το «αντικείμενο» του αφηγείσθαι: το πρόσωπο = αφήγηση «πρώτου» ή «τρίτου» προσώπου & το πράγμα = αφήγηση «γεγονότων»-«λέξεων» ≠ αφήγηση «σκέψεων/αισθημάτων», ψυχαφήγηση
- εστίαση και φωνή: οι λειτουργίες του «βλέπειν» και του «λέγειν», σε σύγκριση/αντιδιαστολή με τη γλωσσική (επικοινωνιακή) χρήση τους
- ο χρόνος: χρόνος της «αφήγησης» & χρόνος της «δράσης» – αφηγηματικές τεχνικές (που σχετίζονται με τον χρόνο): αναχρονισμοί, προοικονομία, επιτάχυνση, επιβράδυνση, επαναληπτικότητα κτλ.

Λογοτεχνικός γραμματισμός - εμφάσεις στη Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ (2)

(β) Θεωρία των λογοτεχνικών ειδών

- **παραδοσιακή ≠ νεωτερική ποίηση** (βασικές διαφορές σε επίπεδο μορφής και περιεχομένου)
- **γραμματολογικά είδη αφηγηματικής πεζογραφίας** (μυθιστόρημα/διήγημα: «επιστολικό», «ιστορικό», «ηθογραφικό», αναδρομικό «αυτοβιογραφικό», «νατουραλιστικό», «κοινωνιστικό» κ.ά.)
- **είδη & τρόποι της “παιγνιώδους” λογοτεχνίας** (=κώδικες αμφισημίας/ανατροπής: χιούμορ, παρωδία, σάτιρα, ειρωνεία)

Πώς εκπονούνται οι προγραμματισμοί....

- Δεν υπάρχει πια κεντρικός προγραμματισμός άρα παύουν να ισχύουν οι προγραμματισμοί του Υ.Π.Π. που εκπονήθηκαν με βάση το παλιό Α.Π.
- Οι διδάσκοντες σε κάθε σχολείο επιλέγουν καταρχάς ένα κοινό σώμα κειμένων από κάθε θεματική ενότητα, το οποίο δεν θα υπερβαίνει το 1/3 του συνόλου (σημειώνεται ότι για όλη τη χρονιά τα κοινά κείμενα μπορούν να καλύπτουν περίπου 23 διδακτικές περιόδους στο σύνολο των 68 που προβλέπονται για τη Λογοτεχνία).
- Τα υπόλοιπα λογοτεχνικά κείμενα θα επιλέγονται από κάθε φιλόλογο με βάση την παιδαγωγική αρχή της διαφοροποίησης.
- Επομένως, κάθε φιλόλογος θα εκπονεί έναν **ατομικό προγραμματισμό** –στον οποίο θα συμπεριλαμβάνει και το κοινό σώμα κειμένων– τον οποίο θα παραδίδει στον συντονιστή του μαθήματος, διατηρώντας το δικαίωμα να τον διαφοροποιεί στην πορεία.

Πού βρίσκουμε εκπαιδευτικό υλικό...

- Στα νέα διδακτικά εγχειρίδια:
 - Ο λόγος ανάγκη της ψυχής, τεύχος Α΄: Οικουμενικές αξίες και λογοτεχνία (Βιβλίο μαθητή - ΚΕΙΜΕΝΑ)
 - Ο λόγος ανάγκη της ψυχής, τεύχος Α΄: Οικουμενικές αξίες και λογοτεχνία (Βιβλίο εκπαιδευτικού – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ, ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤ.)

Σημ. Προετοιμάζονται και τα υπόλοιπα δύο τεύχη με τις άλλες ενότητες της Γ΄ Γυμνασίου.

- Σε διδακτικά σενάρια (αναρτημένα στην ιστοσελίδα του Υ.Π.Π.)
- Σε παλαιότερα διδακτικά εγχειρίδια (χαρτογραφημένα στον Οδηγό του εκπαιδευτικού)
- Σε άλλες πηγές (π.χ. Ανθολογίες ποίησης, πεζογραφίας)

ΣΗΜ. Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΝΤΛΗΣΕΙ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΑΞΙΟΠΙΣΤΗ ΠΗΓΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΧΕΙ ΣΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥ Ή ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙ (τέτοιες πηγές έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα Λογοτεχνίας Μ.Ε., βλ. *Συνδέσεις*)

Οδηγός εκπαιδευτικού

Περιλαμβάνει:

- διευκρινίσεις για τους προγραμματισμούς, τη μεθοδολογία και την αξιολόγηση
- τη χαρτογράφηση του υλικού των έως τώρα υφιστάμενων εγχειριδίων
- οδηγίες για το σύνολο του εκπαιδευτικού υλικού (χαρτογραφημένου και νέου, καθώς και πρόσθετων πηγών εξεύρεσης υλικού).

Προσοχή!

- Ο οδηγός δεν πρέπει να θεωρηθεί ως ένας κλειστός «κατάλογος κειμένων», αλλά ως μια πρώτη βάση υλικού.

Πώς επιλέγουμε τα λογοτεχνικά κείμενα...

Με κριτήρια:

- ✓ τη λογοτεχνική τους αξία
- ✓ τη δυνατότητα συνεξέτασης/σύγκρισης/αντιπαραβολής μεταξύ τους
- ✓ την ανταπόκρισή τους στους στόχους του Π.Σ. Λογοτεχνίας
 - Ειδικοί διδακτικοί στόχοι κάθε θεματικής ενότητας
 - Λογοτεχνικός γραμματισμός
 - Αντιπροσωπευτικότητα (κείμενα της νεοελληνικής/κυπριακής και ξένης λογοτεχνία, παλαιότερα και νεότερα)

Πώς οργανώνουμε τη μαθησιακή διαδικασία...

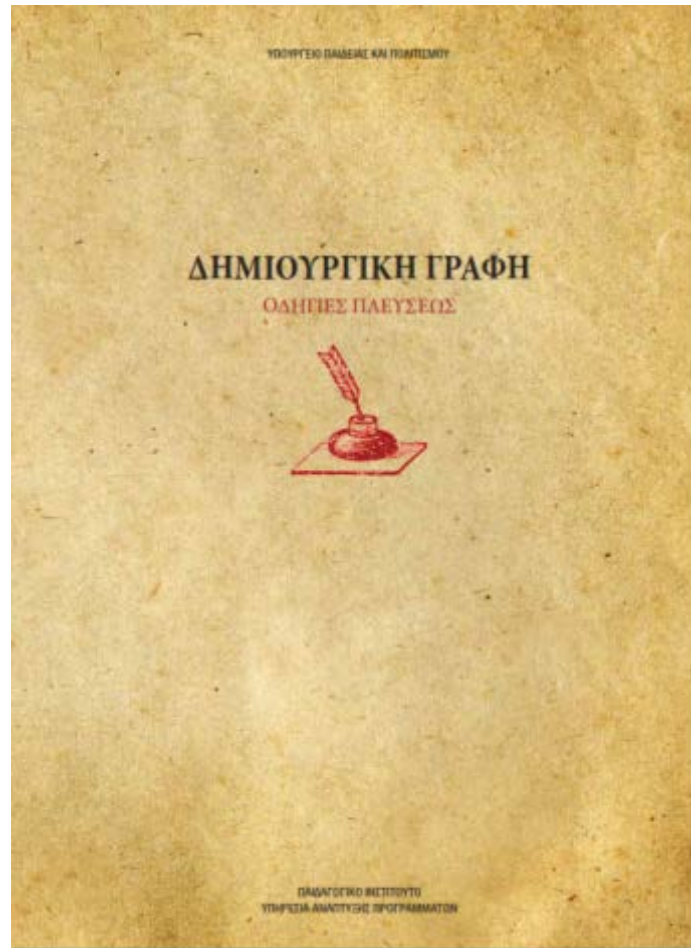
- Με τη **«συνομιλία»** των λογοτεχνικών κειμένων: βασική μέθοδος είναι η **συγκριτική (συν)εξέταση** των κειμένων, η οποία υποστηρίζεται από συνεργατικές και βιωματικές μεθόδους μάθησης, τη λειτουργική ένταξη των Τ.Π.Ε. και με γνώμονα την αρχή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας (αναλόγως των ιδιομορφιών των μαθητών).
- Στόχος αυτής της μεθοδολογίας είναι να αναδειχθούν α) οι ποικίλες όψεις και οπτικές γωνίες που αναδεικνύουν τα λογοτεχνικά κείμενα γύρω από έναν κοινό θέμα-σύνδεσμο, β) ο διάλογος κειμένων και μαθητών (η παιδευτική αξία της λογοτεχνίας), γ) ειδικότερα στοιχεία **λογοτεχνικού γραμματισμού**, όπως η άρρηκτη σχέση μορφής και περιεχομένου

Πώς οργανώνουμε τη μαθησιακή διαδικασία...

- Με το άνοιγμα σε συγγενείς λογοτεχνικές παραδόσεις και σε άλλες μορφές τέχνης στοχεύοντας στην **«ολιστική γνώση»** των μαθητών
- Με μέλημα την **επικαιροποίηση**: συνδέοντας τα κείμενα με τη ζώσα πραγματικότητα και τα βιώματα των μαθητών
- Ασκώντας τους μαθητές στη **δημιουργική γραφή και ανάγνωση**
- Με **ερωτήσεις/δραστηριότητες κλιμακούμενης δυσκολίας** (=εμβάθυνσης) και με οδηγό τους **δείκτες επιτυχίας** (ανά επίπεδο τάξεων)

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

- Η δεξιότητα αυτή απαιτείται να είναι *καθοδηγούμενη* από τον διδάσκοντα, να αναπτύσσεται σε στάδια και, σε κάθε περίπτωση, οφείλει να είναι *προαιρετική*.
- Στάδια:
 - Επιλέγεται το λογοτεχνικό γένος και είδος.
 - Γίνονται κατανοητά τα διακριτικά του γνωρίσματα.
 - Σχεδιάζεται η άσκηση σε συνεργασία μαθητών και διδάσκοντα.
 - Γίνεται η παραγωγή του κειμένου από τους ενδιαφερόμενους μαθητές
 - κατά μόνας ή σε ομάδες
 - στην τάξη ή στο σπίτι ως κατ' οίκον εργασία.
- Η αξιολόγηση του αποτελέσματος γίνεται με κριτήρια:
 - την αντιστοιχία του κειμένου με το λογοτεχνικό «πρότυπό» του (κατά πόσο ανταποκρίνεται στις συμβάσεις/κανόνες του είδους)
 - την πρωτοτυπία του

- **Δημιουργική γραφή: Οδηγίες πλεύσεως** (βιβλίο εκπαιδευτικού, εκδ. Υ.Α.Π., 2012)
- Επίσης, δραστηριότητες δημιουργικής γραφής έχουν συμπεριληφθεί και **στα βιβλία Ο λόγος ανάγκη της ψυχής (τεύχη εκπαιδευτικού)** για κάθε θεματική ενότητα (και πτυχών της). Είναι, δε, σχετικές με τα κείμενα που περιλαμβάνει το αντίστοιχο βιβλίο του μαθητή.

▪ http://www.schools.ac.cy/eyliko/mesi/The_mata/logotechnia/vivlia_anaforas.html

Λέσχη ανάγνωσης (λογοτεχνικό βιβλίο)

- Τόσο για τη Β' όσο και για τη Γ' τάξη, η διδασκαλία του λ.β. παραμένει για φέτος ως είχε (το λ.β. δεν εξετάζεται ωστόσο στο τέλος)
- Για την επιλογή του λ.β. κατά τη μεταβατική περίοδο των δύο επόμενων ετών, βλ. πρόσφατες οδηγίες στο έγγραφο «Λέσχη ανάγνωσης – επιλογή λογοτεχνικού βιβλίου στο Γυμνάσιο» στην ιστοσελίδα που δίνεται παρακάτω
- Κατά την πλήρη εφαρμογή του Π.Σ.Λ., η διδασκαλία στην τάξη ενός και μοναδικού λογοτεχνικού βιβλίου θα αντικατασταθεί σταδιακά από τη λειτουργία της τάξης ως «λέσχης ανάγνωσης», με σκοπό μια πιο ουσιαστική καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας των μαθητών.
- Βλ. σχετικά «Η τάξη ως λέσχη ανάγνωσης – λογοτεχνικό εργαστήριο» στην ιστοσελίδα του Π.Σ. Λογοτεχνίας: http://www.schools.ac.cy/eyliko/mesi/Themata/logotechnia/eschi_anagnosis.html

Αξιολόγηση - μορφές

- Στόχος της αξιολόγησης είναι η συνεχής ανατροφοδότηση, έτσι ώστε η διδασκαλία να γίνεται πιο αποτελεσματική και η μάθηση αποδοτικότερη. Κατά συνέπεια, η αξιολόγηση οφείλει να είναι **καθημερινή** και **διαγνωστική**.
- Προβλέπονται διάφορες μορφές αξιολόγησης (κυρίως στην τάξη, με την ολοκλήρωση μιας ενότητας κειμένων, στο τετράμηνο, στο τέλος της χρονιάς). Δεν θα πρέπει να παραλείπεται, σε εύλογο χρόνο, η ανάληψη πιο σύνθετων εργασιών τύπου **project**, ατομικών και ομαδικών, με την πρόσφορη αξιοποίηση και των Τ.Π.Ε.

Αξιολόγηση – προδιαγραφές εξεταστικού δοκιμίου

Με το εξεταστικό δοκίμιο επιδιώκεται:

- η ισόρροπη ανάδειξη γνωστικού, αξιακού περιεχομένου και δεξιοτήτων λογοτεχνικού γραμματισμού

Προβλέπει:

- χρήση άγνωστων λογοτεχνικών κειμένων (κείμενα τα οποία δεν διδάχτηκαν οι μαθητές) σε συνεξέταση με κείμενα που έχουν διδαχτεί,
- ερωτήσεις ανάλυσης και συνδυασμού μεταξύ των κειμένων (διδασκόμενων και μη)
- ερωτήσεις διαβαθμιζόμενης δυσκολίας (=εμβάθυνσης) που να ανταποκρίνονται δικαιότερα στο μαθησιακό προφίλ των μαθητών (αρχή της διαφοροποίησης)

Αξιολόγηση – ενδεικτικά εξεταστικά δοκίμια

- Για περισσότερες διευκρινίσεις αναφορικά με τις αρχές αξιολόγησης και σύνταξης εξεταστικών δοκιμίων βλ. <http://www.schools.ac.cy/eyliko/mesi/Themata/logotechnia/axiologisi.html>.
- Στον ίδιο σύνδεσμο βρίσκονται αναρτημένα και δείγματα εξεταστικών δοκιμίων (τετραμήνου και τελικών εξετάσεων)

ΣΗΜ. Με τις ίδιες μεθοδολογικές προδιαγραφές που σχεδιάστηκαν για την Α' τάξη μπορούν να εκπονηθούν για τη Β' και Γ' Γυμνασίου

Ιστοσελίδα Λογοτεχνίας Μ.Ε.

- ο <http://www.moec.gov.cy> > Εκπαιδευτικό σύστημα > Μέση Εκπαίδευση > Εκπαιδευτικό υλικό > Νέα Ελληνικά > Λογοτεχνία
- ο ή απευθείας στο:
http://www.schools.ac.cy/eyliko/mesi/the_mata/logotechnia/index.html

Ομάδα εργασίας για το Π.Σ.Λ. (2012-2013)

- ο **Επιστημονική υπεύθυνη:** Αφροδίτη Αθανασοπούλου, Επ. Καθηγήτρια ΝΕ Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου
- ο **Σύνδεσμος - Επιθεωρητής:** Λοΐζος Αναστασιάδης, Ε.Μ.Ε. Φιλολογικών
- ο **Φιλολόγοι – Υποστηρικτές του Π.Σ. Λογοτεχνίας:**
 - ο Βασιλική Σελιώτη, Γραφείο Α.Π.
 - ο Αλέξανδρος Μπαζούκης, Υ.Α.Π. - Γραφείο Α.Π.
 - ο Γιώργος Μύαρης Υ.Α.Π.
 - ο Μαρία Παπαλεοντίου, Π.Ι.
 - ο Λαμπριανή Ματθαίου, Σύμβουλος Φιλολογικών Μαθημάτων
 - ο Κάκια Παπακυριακού, Π.Ι.